

Dichten in twee talen. 4e Dag van de Friese Literatuur

**Zaterdag 15 november 2008
De Rode Hoed, Amsterdam**

www.nlpvf.nl/friesedag2008

Dichten in twee talen.

Op 15 november 2008 vindt in Amsterdam voor de vierde keer een 'Dag van de Friese Literatuur' plaats. Dit keer is het thema 'Dichten in twee talen'. De dag wordt georganiseerd door het Nederlands Literair Productie- en Vertalingen Fonds in samenwerking met het Fonds voor de Letteren, Stichting Lezen, Tresoar en uitgeverij Meulenhoff.

Tot het midden van de vorige eeuw werden Fries en Nederlands in Fryslân niet in dezelfde domeinen van het maatschappelijk leven gebruikt. Het platteland was bovendien bijna volledig friestalig. Door allerlei oorzaken is de scheiding tussen Fries en Nederlands verwaterd: het Fries functioneert steeds meer waar eerst alleen Nederlands werd gebruikt, en op het platteland klinkt vaker Nederlands. Daardoor zijn de inwoners van Fryslân meer tweetalig dan voorheen het geval was. Dit komt onder andere tot uiting in een toename van friestalige schrijvers die ook in het Nederlands publiceren. Het poëzieminnend publiek buiten Fryslân heeft bovendien het laatste decennium steeds meer kennis kunnen nemen van de Friese poëzie, dankzij optredens van Friese dichters en de publicatie van tweetalige dichtbundels en bloemlezingen.

Tweetaligheid komt in het feestelijke programma van de Vierde Dag van de Friese Literatuur uitgebreid aan de orde. Friese dichters lezen voor uit zowel hun Friese als Nederlandstalige werk en praten over de voor- en nadelen van tweetaligheid. Daarnaast wordt de nieuwe, uitgebreide editie van de Spiegel van de Friese poëzie gepresenteerd, die, net als de eerste uitgave, Nederlandse vertalingen bevat van alle opgenomen gedichten. Het belang van tweetalige bundels als Spiegel van de Friese poëzie en Het goud op de weg komt uitgebreid aan de orde in een discussie tussen de samenstellers van beide boeken en in een column over canonvorming.

Naast voordracht en discussie is er, net als op alle andere Dagen van de Friese Literatuur, ook aandacht voor muziek uit Friesland. Ook daarin staat het thema 'tweetaligheid' centraal. De Friese band 'Souldada' speelt Zuid-Europese, Oost-Europese, Zuid-Amerikaanse en Afrikaanse muziek waarvan de teksten voor een groot deel in het Fries werden vertaald door dichteres Baukje Wytsma.

Wij wensen u veel genoegen bij Dichten in twee talen!

Abe de Vries

Tiny Mulder

Auteurs- portretten

Tsead Bruinja (1974) debuteerde in 2000 met de Friestalige bundel *De wizers yn it read* ('De wizers in het rood'). In 2008 verscheen een tweetalige bloemlezing uit zijn Friese werk, *De geboorte van het zwarte paard*. In het Nederlands verschenen *Dat het zo hoorde* (2003), *Batterij* (2004) en *Bang voor de bal* (2007). Piet Gerbrandy prees in de eerste bundel Bruinja's meeslepende en eigen stijl en proefde in de derde 'een dermate kwetsbare tederheid, dat de lezer zich blozend afvraagt of hij zijn blik niet moet afwenden'. Bruinja treedt geregeld op in binnen- en buitenland. Hij stelde de tweetalige bloemlezing *Droom in blauwe regenjas samen* (2004, samen met Hein Jaap Hilarides), een bundel met werk van eenentwintig jonge Friese dichters uit de periode na het verschijnen van de eerste editie van de Friese Spiegel. Website www.tseadbruinja.nl.

Arjan Hut (1976) werd in januari 2006 op Nationale Gedichtendag gekozen tot stadsdichter van Ljouwert/Leeuwarden voor de periode van twee jaar. De jury loofde de effectiviteit van Huts beeldende taal, die de lezer met andere ogen naar vertrouwde plekken in de stad liet kijken. In 2007 verscheen de oogst van twee jaar stadsdichterschap: de tweetalige bundel *0506. Stedsgedichten & klokslach fan Ljouwert*. Hut was allesbehalve een 'stadsomroeper, lintjesknipper of representatierijmer' geweest; de stad had hem gediend als een middel om zich artistiek te uiten, zoals Harmen Wind stelde in zijn recensie. In de bundel springt een lang gedicht in het oog, 'Vuurtoeren de Oldehou / Firewall m'n smoel', waarin hij de haat-liefdeverhouding met zijn opdrachtgevers en wat zij in de stad bewerken tematiseert. Tijdens en na zijn stadsdichterschap verzorgde Hut een wekelijkse radiocolumn voor Omrop Fryslân, in 2008 gebundeld als *Onferjitlik lok*, helder geschreven bijdragen met een relativerende inslag.

Het levensverhaal van **Tiny Mulder** (1921) werd uit haar mond opgetekend door Geart de Vries en verscheen in 2006 als *Foar alles is in tiid*. Na de oorlog, waarin ze als koerierster een rol had gespeeld in het verzet, kwam ze als journalist in dienst van het Friesch Dagblad, en bleef dat tot 1986. Ze schreef literaire kritieken, verzorgde een kinderrubriek en de vrouwenpagina, maakte vertalingen en schreef korte verhalen. In 1981 publiceerde ze de succesvolle roman *Tin iis* ('Gevaarlijk ijs'), over een gezin in oorlogstijd. Al in haar tienerjaren schreef ze gedichten in de losse stijl die haar latere poëzie typeert. Haar poëziedebuut, *Oranje paraplu*, verscheen in 1962. Vier poëziebundels volgden. In 1986 werd haar poëzie bekroond met de Gysbert Japicxpriis en in 2001 verscheen het verzameld dichtwerk *Bitterswiet*. De titel was ontleend aan haar bekendste gedicht, dat in datzelfde jaar apart verscheen met vertalingen in 83 talen.

Albertina Soepboer (1969) publiceerde na haar debuut *Gearslach* ('Wantij', 1996) tien dichtbundels, zowel in het Fries als in het Nederlands. In haar poëzie is meertaligheid een belangrijk thema. Een ander belangrijk thema is het landschap. Het wad komt vaak terug in haar poëzie, maar ook haar passie voor reizen speelt een rol. Haar voorlaatste Friese bundel *De fjoerbidders* ('De vuurbidders', 2003) is een hecht gecomponeerde cyclus over liefde en bedrog. Door citaten, motto's en verwijzingen is veel poëzie van Soepboer sterk verbonden met de werelden van film, popmuziek en literatuur. Zij is regelmatig te horen op festivals als Poetry International. Naast poëzie schrijft Soepboer toneelteksten en proza. In 2008 verscheen haar verhalenbundel *Reistiid*, lyrisch proza dat zich afspeelt in andere landen of andere tijden. Website www.albertinasoepboer.nl.

Hylke Tromp

Auteursportretten

Hylke Tromp (1944) keerde na zijn studie Nederlands en een aantal jaren als leraar om utens in 1978 terug naar zijn oude school, het gymnasium in Sneek. Hij had veel succes als zanger, vioolspeler en tekstdichter van de muziekgroep Wyltsje fan Peazens en als toneelspeler in een aantal iepen-loftspullen in Jorwert. Zijn eerste publicatie bestond uit vijftientig gedichten, geschreven voor een expositie van de schilder Meinte Walta in 1974. Hij kreeg bekendheid als literair criticus door zijn werk voor Omrop Fryslân, waarvan in 1998 een selectie werd gebundeld in *Spikers & Koppen*. Later was hij als tweewekelijkse columnist verbonden aan de *Leeuwarder Courant*, waarvoor hij honderd afleveringen verzorgde. Daarnaast was hij actief als docent bij de cursussen creatief schrijven van Tresoar. Momenteel heeft hij als specialist voor Friese literatuur zitting in het bestuur van Nederlands Literair Productie- en Vertalingenfonds, werkt hij aan een essay over het werk van de verleden jaar overleden Friese auteur Tjitte Piebenga en aan zijn eerste roman, *Noah*.

Abe de Vries (1965) werd door het overlijden van zijn moeder in 2001 aan het dichten gezet. ‘Mem schrijf ik, niet moeder’ luidt een regel uit een van zijn eerste gedichten. Al snel volgde zijn debuut *De weromkommer yn it ûnlân* (2002). De Friese dichtkunst leerde hij kennen aan de hand van de eerste editie van de *Spiegel*. In zijn poëzie legt Abe de Vries rekening af van zijn hedendaagse leefwereld, waarin zijn ervaringen als journalist in Centraal-Europa en de Balkan een belangrijke plaats innemen, evenals zijn jeugd: Wijnaldum, het bouwland, de zee, de verloren jeugdliefde. In 2005 ontving hij de Gysbert Japicxprijs voor zijn tweede bundel *In waarm wek altyd* (‘Een warm wak altijd’). Uit zijn poëzie spreekt, aldus de jury, een aanstekelijk dichterlijke zekerheid. Zijn vierde bundel *Fangst fan 'e demoandolfyn* verscheen eind 2008.

Presentatie en interviews

Karen Bies (1968) studeerde Russische taal- en letterkunde en journalistiek. Ze werkt sinds 1993 bij Omrop Fryslân Radio. Karen Bies presenteerde het cultuurprogramma ‘De Koperen Tún’ en is nu programmamaker van ‘Buro de Vries’ en ‘Omnium’. Daarnaast is ze redacteur van het algemeen cultureel tijdschrift *De Moanne*.

Bert Looper (1957) studeerde middeleeuwse geschiedenis in Groningen en was stadsarchivaris van Zutphen en Den Bosch, directeur van de Centrale Archief Selectiedienst in Winschoten en directeur van het Historisch Centrum Overijssel in Zwolle. Vanaf begin 2007 is hij directeur van Tresoar. Hij publiceerde over verschillende historische en vaktechnische onderwerpen.

Teake Oppewal (1952) studeerde biochemie en werkte vijftien jaar als leraar scheikunde, waarvan vier in Mozambique. Vanaf 1990 volgde hij de lerarenopleiding Fries en in 1993 werd hij ‘coördinator literatuurbevordering’ bij het toenmalige Fries Letterkundig Museum en Documentatiecentrum, dat in 2002 opging in Tresoar.

Hij werkte mee aan de eerste editie van de *Spiegel* in 1994 en aan *Zolang de wind van de wolken waait* (2006), het eerste complete overzicht van de geschiedenis van de Friese literatuur in het Nederlands.

Abram de Swaan (1942) is emeritus hoogleraar Sociale Wetenschappen aan de Universiteit van Amsterdam. Dit jaar ontving hij de P.C. Hooftprijs voor zijn gehele oeuvre. In 2002 verscheen zijn boek *Woorden van de wereld*, waarin De Swaan taal benadert als een collectief economisch goed dat waardevoller wordt naarmate meer mensen het gebruiken.

Muziek

Souldada bestaat uit Janna Koussios (zang), Herman Woltman (gitaar/zang), Carel van Leeuwen (cello/low whistle), Johan Keus (basgitaar) en Willem Smid (percussie). Souldada speelt Zuid-Europese, Oost-Europese, Zuid-Amerikaanse en Afrikaanse muziek, waarbij de teksten vaak in het Fries worden gezongen.

Nieuwe editie

Spiegel van de Friese poëzie

In 1994 verscheen de Spiegel van de Friese poëzie van de zeventiende eeuw tot heden. Daarmee werd voor het eerst sinds lange tijd in het Nederlands een compleet overzicht gepresenteerd van de Friese poëzie uit alle eeuwen. Het boek was binnen drie jaar uitverkocht. Tussen 1994 en nu heeft de Friese poëzie een stormachtige ontwikkeling doorgemaakt. Vele nieuwe talenten dienden zich aan, de klassieke dichter Obe Postma vond ruime waardering in de rest van Nederland en dichter-performer Tsjêbbe Hettinga maakte met zijn fenomenale poëzievoordracht indruk in binnen- en buitenland. Nieuwe Friese dichttalenten zijn onder andere Cornelis van der Wal, Anne Feddema, Albertina Soepboer, Tsead Bruinja en Elmar Kuiper, die de laatste vijftien jaar acte de présence gaven op Poetry International in Rotterdam. Verder verdienen vermelding: filosoof en vertaler Jabik Veenbaas, de eerste Leeuwarder stadsdichter Arjan Hut en Abe de Vries, winnaar van de Gysbert Japicxpriis 2005, de grote literaire prijs van Friesland. Van al deze auteurs verscheen eerder werk in Nederlandse vertaling. Een aantal van hen publiceert ook direct in het Nederlands.

De nieuwe editie van Spiegel van de Friese poëzie van de zeventiende eeuw tot heden bevat 314 gedichten, zowel in het Fries als in het Nederlands. Dat is de helft meer dan in de eerste editie. In totaal zijn er 112 dichters opgenomen, waaronder eenentwintig nieuw aangetreden talenten en nog eens tien die in de eerste editie buiten de selectie waren gevallen. De meeste vertalingen zijn gemaakt door Jabik Veenbaas en Harmen Wind.

De Spiegel van de Friese poëzie werd samengesteld door Pier Boorsma, Teake Oppewal en Geertrui Visser en verschijnt in samenwerking met Tresoar, Fries Historisch en Letterkundig Centrum te Ljouwert/Leeuwarden.

Programma

Presentatie **Karen Bies**

14.00 uur **Ontvangst met koffie**

14.30 uur **Welkom en opening door Bert Looper, directeur Tresoar**

Dichten in twee talen **Albertina Soepboer, Arjan Hut, Tsead Bruinja**
dichten alle drie zowel in het Fries als in het Nederlands.

Karen Bies vraagt Albertina Soepboer, Arjan Hut, Tsead Bruinja naar overeenkomsten en verschillen in het Friese en Nederlandse werk van de drie dichters.

Optreden **Souldada**

Nieuwe Spiegel van de Friese poëzie **Abram de Swaan** ontvangt het eerste exemplaar van de nieuwe Spiegel van de Friese poëzie uit handen van **Teake Oppewal**, een van de samenstellers.

15.45-16.15 uur **Pauze**

Lezing **Aandacht voor het werk van Tiny Mulder.**

Het goud op de weg / Spiegel **Karen Bies** spreekt met **Abe de Vries** en **Teake Oppewal** over verschillen en overeenkomsten tussen beide poëziebundels, en **Hylke Tromp** presenteert een column: 'Het Goud en de Spiegel.'

Optreden **Souldada**

'Dichten in twee talen' wordt besloten met een **borrel.**

17.30 **Einde programma**

De toegang tot het programma is gratis. Kaarten hoeven niet te worden gereserveerd. De Rode Hoed, Keizersgracht 102, ligt op 10 minuten loopafstand van het Centraal Station en is vanaf het Centraal Station bereikbaar met tram 1, 2, 5, 13, 17, 19.